

"יד ושם"

סדרת ספרים מטעם רשות הזיכרון

לשואה ולגבורה

לזכר

אבי-מורי משה-פנחס בראון אבי-מורי צבי-הירש לוין יליד
יליד וארשא, אמי רוזה לבית קובנא, אמי בלומה לבית
הירשקופף ילידת וולומין ויגודר ילידת וקשנא, ואחותי
ואחותי חוה ילידת וארשא, התאומה בתיה ילידת קובנא,

שנרצחו בידי הנאצים.

צבי א. בראון דב לויז

תולדותיה של מחתרת

הארגון הלוחם של
יהודי קובנא במלחמת העולם
השנייה

"יד ושם" • ירושלים • תשכ"ב

**האחריות לדעות המובאות
בפרסומי "יד־ושם" — על המחברים בלבד.**

כל הזכויות שמורות
נדפס בדפוס מרכז, ירושלים
Printed in Israel, 1962

התוכן

- 9 דברי מבוא
- 21 קיצורים ביבליוגרפיים
- חלק ראשון: בלהות ותהייה
- 25 פרק א: רוצחים ויורשים
ה"פארטיזאנים" הליטאים 25; האקציות 29; חיטול הגיטו 31; השוד המאורגן 32; עבודת הכפייה 34; גזירות 38.
- 41 פרק ב: הגיטו המפרפר
האלטסטנראט 41; סעולתו 43; בימי האקציות 44; תגובת ההמונים בגיטו 48; היחס לעבודה הכפויה 48; המלחמה לקיום 50; תרבות ושירה 51; הצלה אצל גויים 60; הצלת ילדים 63; מלינות 64.
- 70 פרק ג: ניצני מחתרת
התנגדות יחידים 71; נסיונות ארגון 72; שלבים 73; הארגונים הציוניים: צ"ס 75; מצו"ק 76; ביקור אירנה 80; אב"צ 84; השוה"צ 89; "דרור", גורדוניה, נצ"ח 92; איגוד הסטודנטים-צ"ס 93; ארגון יהודי כללי (אא"א) 94; הרוויזיוניסטים 95; קב' קאמבר 95; אש"ל 96; המחתרת הקומוניסטית: צעדים ראשונים 97; קשרים עם החוץ 98; הארגון האנטי-פאשיסטי 100; "מצע המאבק" 103; הכלה 106; יחסים עם מוסדות הגיטו 107.
- חלק שני: התעוררות
- 111 פרק ד: לקראת מאבק פעיל
ה"אקציה הסטאלינגראדית" 111; רכישת נשק וחבלה 113; איחוד המחתרת 115; איכ"ל 117; תוכנית הגנת הגיטו 118; קשרי חוץ 119; גסיה גלזר 124.
- 129 פרק ה: המסע הראשון וכשלונו
גקה וה"קסירקוט" 129; תוכנית אוגוסטובה 131; הכנות 133; קבוצת הסיוור הראשונה 140; גירוש אסטוניה 141; המסע 145; בידי הגסטאפו 149; החשד על גרבר 152.

- 153 פרק ו : הבריחה ממצודת המוות
מיבצע "טשטוש העקבות" 153 ; פלוגת שורפיי-הגוויות 154 ; תוכניות בריחה 162 ; סיפור הבריחה 167 ; זכרון דברים 172.

חלק שלישי : תנופה

- 177 פרק ז : היער נפתח לפני לוחמי הגיטו
המבוכה שלאחר הכישלון 177 ; הקסירקוט 182 ; מלינות 183 ; מילדוס 7—184 ; היציאה ליערות רודניקי 187 ; בריחה בכלי רכב 189 ; הבריחה נכנסת למסלול תקין 191 ; לוחמי הגיטו כשליחי היער 195 ; הנחיות חדשות 199 ; הקבוצה השישית 201 ; הקבוצה השביעית 203.
- 210 פרק ח : פעולות ארגון
רכישת נשק 210 ; אימון צבאי 220 ; מקורות מימון 222 ; המאבק על הרכב הקבוצות 227 ; סדר יציאה 231 ; בעיות ביטחון 233 ; יחסים עם הראלסטסנראט 233 ; סוכני גסטאפו 235 ; מעשי שוד 237 ; "המטה השחור" 238.

- 239 פרק ט : תנועת המרי במחנות העבודה
קושידאר 240 ; קיידאן 241 ; הבריחה וכשלונה 246.

חלק רביעי : לחימה ונקם

- 251 פרק י : הורתם ולידתם של הגדודים הקובנאיים
הפינוי הסובייטי 251 ; מחתרת לוחמת "מלמעלה" 252 ; צנחנים 253 ; הבריגאדה הפארטיזאנית הליטאית 258 ; יערות רודניקי 260 ; הקמת הגדודים 263 ; "מוות-לכובשים" ושלוחותיו 264 ; מבנה הגדוד 267 ; שירותים 268 ; סדרי המחנה 271.
- 273 פרק יא : תנאי-חיים, הווי ויחסי חברה
תזונה 273 ; לבוש 274 ; דיור 275 ; היגיינה 276 ; עישון 277 ; משמעת 277 ; הפחד מפני השבי 279 ; הריגתו של גרבר 282 ; השיכרות 283 ; נשים 284 ; בידור 286 ; "מעמדות" 288 ; קבוצות 291 ; בעיית היהודים 292 ; סולידאריות בין היהודים 299 ; הקשר עם העולם היהודי 302.
- 304 פרק יב : פעולות שרת ומגן
רכישת נשק 304 ; אספקה 309 ; מודיעין 313 ; פעולות עונשין 314.
- 318 פרק יג : משימות פארטיזאניות
התקפות על חילות המצב 318 ; חבלה 324 ; פעולות פוליטיות ופעולות קשר 333 ; שחרור אסירים ושבוים 335 ; משימות שונות 337 ; פשיטות ומסעות 338.

חלק חמישי: אתרית

- 351 פרק יד: ימיו האחרונים של גיטו קובנא
 ביטול משטרת הגיטו 352; אקציית הילדים והזקנים 352; נפילת
 חיים ילין 355; המארב על שפת הנהר 357; גזירות ומכשולים 359;
 מאסר חברי האלסטנראט 360; האורדנונגס־דינסט 360; המצב
 במחתרת 361; חיפוש קשר עם החוץ 363; השעה האחרונה 369;
 תוכנית המנהרה 370; הפינוי 372.
- 375 פרק טו: פעמי השחרור
 בבסיס המרכזי ביער 375; כיבוש רודניקי 376; המסע לוילנא 377;
 כיבוש וילנא 378; "מוות לכובשים" בהתפרקותו 382; ביערות
 נאליבווק 383; ביערות קיידאן 384; הפלוגה הקרבית 385; הגדוד
 ולאדאס בארונאס 386; כיבוש קובנא 387.
- 393 נספח א: רשימת חברי תנועת המרי בגיטו קובנא
- 400 נספח ב: רשימת העדים
- 402 ביבליוגרפיה
- 409 מפתח שמות אדם
- 418 מפתח שמות מקומות
- 421 ביאורים למפת גיטו קובנא
- מפות ותרשימים:
- 26 קובנא והסביבה
- 66 מלינה
- 128 מול עמוד 128 חיפושי דרך אל הפארטיזאנים
 הפעילות הפארטיזאנית בדרום־מזרח־ליטא בפברואר 1944 (מפה
 בין עמ' 320—321 גרמנית)
- 339 חדירות הפארטיזאנים והתקפת הצבא האדום
- 422 מול עמ' 422 גיטו קובנא

תמונות:

- אידן נקמה! (כתובת על קיר־חדר); מכתבו האחרון של חיים טיקטין
 מול עמ' 72
- 73 " " קבוצת נוער אב"צ בגיטו; ועד "הארגון האנטי פאשיסטי"
- 88 " " פסל חיים ילין; ילין ומשה מוסליס; ילין וח"ד ראטנר

89	מול עמ' 89	שמואליק מורדקובסקי ; אבא דיסקאנט ; יוסף פיירשטיין ; ישראל מילשטיין
152	" "	מנחם לוין ; רחל כ"ץ ; אלחנן סגלסון ; לייב גמפל
153	" "	פעילי הארגון הלוחם ; מבריחי נשק
168	" "	אליהו שמואלוב ; מאיר לוריא ; המצודה התשיעית (מראה כללי)
169	" "	כתובות על קירות המצודה התשיעית ; סכימה של הבריחה ממצודת-המוות
264	" "	שרידי הבורחים ליד חומת המצודה
265	" "	קבוצת פארטיזאנים קובנאים ; אישור מידי המפקדה הפארטיזאנית
281—280	בין עמ' 281—280	תעודת-הערכה פארטיזאנית
320	מול עמ' 320	גסיה גלזר ; איציק מסקופ ; שמאי יעקובסון ; מיכאל מארקובסקי
321	" "	פארטיזאנים-לשעבר (בליטא ובישראל)